

**С.М. Резнік, канд. пед. наук, доцент
Національний технічний університет
„Харківський політехнічний інститут”**

Проблема оновлення змісту освіти як відображення кризи вищої освіти

Соціальна відповідальність системи вищої освіти вимагає певного рівня організації, якості, змісту, методичного забезпечення навчання майбутніх фахівців у ВНЗ, а також спрямованості освіти на розвиток практичних навичок, морально-культурних якостей, загальної ерудиції, фундаментальної підготовки.

Дискусія щодо змісту навчання майбутніх фахівців лишається однією з найбільш гострих в українському суспільстві. Що має знати випускник ВНЗ? Одна з проблем полягає у відповідності отриманих знань та вмінь сучасним досягненням науки та техніки та професійній діяльності фахівця на сучасному підприємстві, фірмі, організації. Про інертність освіти, не відповідність змісту освіти прискореним темпам науково-технічного прогресу, писав ще у 1970 році Ф.Г. Курбас у своїй роботі, присвяченій причинам та наслідкам кризи освіти.

На жаль, судячи з відгуків студентів, випускників та роботодавців, ця проблема ще досить не вирішена. Сучасний інформаційний простір несе великі можливості для обміну, отримання, використання новітніх наукових матеріалів та досягнень. З іншого боку, певна стереотипність, інертність, що характеризує систему освіти від рівня нормативного забезпечення професійної підготовки майбутнього фахівця до діяльності конкретного викладача тормозить цей процес.

Загалом, ми вважаємо, що своєчасне оновлення змісту освіти вимагає низки умов. По-перше, це інтелектуальне лідерство самих викладачів та університетів, коли обізнаність, використання, донесення новітніх наукових досягнень стає свідомим вибором та спрямованою діяльністю. Тут важливою є внутрішня мотивація, зацікавленість, почуття власної відповідальності викладачів ВНЗ.

По-друге, усвідомлення проблеми та спрямованість на її вирішення всіх учасників освітньої системи в Україні: від керівників до викладачів та студентів. Як приклад, можна розглянути застарілу матеріально-технічну базу сучасних ВНЗ в Україні. Але її оновлення, тим більше постійне оновлення потребує значних коштів, яких немає ні у держави, ні у ВНЗ.

Можна подивитись й на проблему нормативного змісту освіти, що прописується в Україні освітньо-професійними програмами та освітньо-кваліфікаційними характеристиками за певною спеціальністю. ОПП та ОКХ, затверджені декілька років, десять років, або навіть більше - є досить усталеними за змістом та інертними по суті. Отже, ця інертність дещо суперечить необхідності постійного оновлення змісту професійної підготовки.

Особлива увага наразі приділяється якості практичних навичок випускників, відповідності вимогам роботодавців, зв'язку ВНЗ та сучасних виробництв. І це важливі та актуальні проблеми сьогодення. Але, на шляху до

розв'язання цих завдань українськими ВНЗ, хотілося б застерегти від суто прагматичного підходу у формуванні змісту навчання.

Критичний аналіз такого підходу обговорюються у багатьох працях сучасних науковців. Розглянемо думку В.М. Жукова, який зазначає, “вузівський професіоналізм набуває все більше виключно ринкового характеру, все більше є тільки у вигляді відповіді, реакції на ті чи інші вимоги ринку, а ні на вимоги науки... Виходить дивна ситуація: ні наука розвиває вузівську освіту” [1, с. 29].

Відзначає він і проблеми гуманітарного навчання у ВНЗ: “по суті справи нам говорять, що гуманітарне знання як би “по той бік” науки. Воно, звичайно, як би з однієї сторони, визнається, але з іншої - тут же заперечується, і в кращому випадку до нього починають ставитись як до якоїсь неповноцінної науки” [1, с. 31].

Останнє твердження особливо гостро характеризує ставлення деяких представників інженерно-технічної наукової спільноти до гуманітарного знання. У той же в сучасних умовах бурхливого реформування вищої освіти, необхідно пам'ятати про історичну місію університету як середовище різностороннього розвитку особистості та середовище надбання “універсального знання”.

Забезпечуючи прагматичну спрямованість освіти, потрібно пам'ятати й про відповідальність вищих навчальних закладів з точки зору розвитку наукового мислення, глибокого розуміння соціальної місії своєї професії студентами, передачі культурної спадщини, розвитку моральних якостей.

Важливим для професійної підготовки сучасного фахівця інженерного профілю є блок соціально-гуманітарних дисциплін, який дозволяє не тільки розвинути широкий кругозір та ерудицію студента, але й відповідає за формування комунікативної, соціальної компетенції, розвиває креативне мислення, розуміння суспільних процесів та їх закономірностей. Формує здатність переконувати, аргументувати, розуміти іншу людину, ефективно взаємодіяти, керувати колективом. В решті решт, захищає від сліпої маніпуляції та розвиває критичний аналіз процесів, що відбуваються у соціумі та між людьми. Іноземний досвід, зокрема американський, також демонструє значну увагу до гуманітарної складової підготовки майбутнього інженера. В умовах автономії університетів маємо надію, що суто прагматичний підхід не перекреслить й традиції українських вищих навчальних закладів надавати важливу гуманітарну підготовку майбутнім фахівцям інженерного профілю.

Таким чином, оновлення змісту освіти у вищих навчальних закладах потребує вирішення низки проблем, пов'язаних із відповідністю науково-технічному прогресу, запитам роботодавців та вимогам суспільства, оновленням матеріально-технічної бази ВНЗ, розвитком педагогічної майстерності викладачів тощо. Важливою є гуманітарна підготовка, яка має своїм завданням розвиток критичного мислення, соціальної та комунікативної компетентності майбутніх інженерів.

Список використаних джерел:

1. Жуков В.Н. О причинах кризиса гуманитарного знания /В.Н. Жуков // Alma mater. - № 7. - 2013. - С. 28-31.